

УДК 378.1

Тетяна КИР'ЯН,
кандидат педагогічних наук, доцент, Черкаська медична академія,
м. Черкаси

РОЛЬ ВИКЛАДАЦЬКИХ КАДРІВ ТА СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У РЕФОРМУВАННІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Статтю присвячено одному з головних чинників реформування вищої медичної школи України в сучасних умовах – діяльності викладачів та студентів медичних ВНЗ з впровадження нових принципів і змісту навчально-виховного процесу. Показано, що вплив викладацьких кадрів на прогресивні зміни у вищій медичній освіті здійснювався за двома напрямками: через органи громадського самоврядування, а також через власне професійну діяльність викладачів. Відзначається також зростання ролі студентів в освітньому процесі в медичних ВНЗ України в означений період, хоча цей процес відбувається децю суперечливо й досить повільно.

Ключові слова: реформування вищої медичної школи, викладачі медичних ВНЗ України, студенти медичних ВНЗ України, академічна свобода, самоврядування у ВНЗ, інноваційна діяльність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вища освіта України на початку ХХІ століття перебуває в процесі її реформування, адаптації до нових умов суспільного життя, нових політичних, культурних, економічних, науково-технічних реалій. Перебудова й удосконалення вищої освіти є водночас і процесом входження України до світового, зокрема, європейського освітнього простору. Складником

© Кир'ян Т.

цих динамічних змін постає реформування вищої медичної освіти України. Оновлення цієї ланки освіти має багато аспектів і чинників, які постають його рушійними силами – як внутрішніх, так і зовнішніх. Безперечно, що ефективне реформування вищої медичної освіти в Україні неможливе без активної участі тих, хто безпосередньо реалізує навчальний процес, насамперед, викладачів і студентів. Йдеться не просто про виконання певних функцій викладачами та студентами, а й про їх здатність до самостійної інноваційної діяльності, про їх творчі зусилля з удосконалення навчального процесу, які базуються на особистих переконаннях, а не на адміністративних вказівках. Слід погодитися з поширеною серед дослідників сучасної вищої освіти думкою, що “університетська автономія – це автономія саме університетів, а не їх керівників, вона не зводиться до поширення повноважень і компетенцій останніх за пасивної поведінки професорів і співробітників. Отже, посилення університетської автономії обов’язково передбачає значне, навіть радикальне посилення внутрішньої університетської демократії, контролю за керівництвом з боку колегіальних органів університетського самоврядування” [1, с. 222]. Сказане пояснює, чому діяльність викладачів і студентів медичних ВНЗ України як чинник реформування вищої освіти потребує особливого й ретельного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Хоча в сучасній педагогічній літературі бракує спеціальних розвідок з означеної теми, освітня діяльність викладачів і студентів медичних ВНЗ в цілому дістає значне висвітлення дослідниками. У виділеному в статті аспекті ця діяльність аналізується в роботах, присвячених феномену університету, зокрема університетській автономії [1], поняттю академічної свободи (Н. Г. Маслової [2]), професійним і особистим якостям викладачів ВНЗ (Л. В. Петрик [3]), (М. С. Головань [4]), особливостям студентів як соціальної групи (С. О. Сисоева, Н. Г. Батечко [5]), та їх ролі в навчальному процесі (Р. В. Сопівник [6]). Дослідники досить докладно висвітлюють функції викладачів і студентів в діяльності ВНЗ. Водночас, потребує особливої уваги й більш детального дослідження активність викладачів і студентів у впровадженні нових освітніх тех-

нологій, у перебудові освітнього процесу на принципах сучасної європейської вищої освіти.

Метою статті є розкриття основних особливостей, які характеризують роль викладачів і студентів медичних ВНЗ сучасної України в реформуванні вищої медичної школи, виявлення основних форм інноваційної активності викладачів та студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Медична галузь вищої освіти України має потужний кадровий потенціал, що зумовлене особливостями медичної освіти. Академічний склад медичних ВНЗ завжди поєднував викладацьку діяльність з науковими дослідженнями й медичною практикою. Якість викладання в медичних ВНЗ прямо залежить від розвитку академічної науки, від наявності клінічної бази, яка відповідає сучасним вимогам. Не випадково в переліку ВНЗ з найвищою винахідницькою активністю (за кількістю заявок на винаходи і корисні моделі, поданих у 2009–2014 рр.) найширше представлені саме медичні університети України. Серед них – Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Харківський та Вінницький національні медичні університети, Буковинський, Одеський, Запорізький державні медичні університети, Національний фармацевтичний університет. Загальна кількість винаходів за означені роки в цих ВНЗ складає 3 392 [7, с. 56].

Про якість викладацького складу медичних ВНЗ свідчить і тенденція, яка є характерною для вищої освіти України загалом. Як зазначає Н. Г. Батечко, “статистичні дані засвідчують наявність висококваліфікованого академічного потенціалу вищої школи України”, про що говорить той факт, що “попри зростання чисельності у сфері вищої освіти кандидатів та докторів наук, викладачів зі званням доцент чи професор, загальна кількість викладацького складу починає спадати” [8, с. 7]. Отже, питома вага викладачів з науковими ступенями та званнями зростає, у тому числі в медичній освіті.

Вплив викладацьких кадрів на прогресивні зміни в вищій медичній освіті здійснюється за двома напрямками. По-перше, через органи громадського самоврядування в освіті, якими є загальні збори (конференція) колективу навчального закладу. По-друге, через власне про-

фесійну діяльність викладача, в якій він згідно з принципами вищої освіти початку ХХІ століття має користуватись академічною свободою.

За Законом “Про вищу освіту” 2002 року не менш як 75 % кількості органу громадського самоврядування ВНЗ мали складати науково-педагогічні працівники (стаття 37). Вищий колегіальний орган громадського самоврядування, відповідно до закону, одержав право приймати статут ВНЗ, обирати претендента на посаду керівника, розглядати питання про дострокове припинення повноважень керівника за поданням Наглядової або Вченої рад, заслуховувати звіти керівника, затверджувати правила внутрішнього розпорядку тощо [9]. Аналогічні органи передбачалися для факультетів вищих навчальних закладів. Закон “Про вищу освіту” 2014 року підтвердив надані органам громадського самоврядування ВНЗ права. Хоча їх повноваження не змінилися, але за умов активізації процесу реформування вищої школи й загального зростання активності громадських організацій як у сфері освіти, так і поза нею можна говорити про певну тенденцію до збільшення ролі органів громадського самоврядування в житті університетів України (у тому числі – медичних).

Рішення будь-яких керівних органів (державних, адміністративних чи громадських) визначають лише певні рамки для змін в освітньому процесі. Самі ж зміни здійснюються в повсякденній навчальній діяльності викладачів ВНЗ. Можливості для участі професорсько-викладацьких кадрів у вдосконаленні освітнього процесу зумовлені рівнем їх академічної свободи. За визначенням Н. Г. Маслової, “академічна свобода викладача означає його можливість вільно обирати зміст, форми і методи своєї навчальної, методичної та наукової роботи” [2, с. 646]. У межах академічної свободи викладача можна виділити низку прав, серед яких слід відзначити право на вибір підручників, навчальних посібників, матеріалів та інших засобів навчання; право на участь у розробці освітніх програм та їх складників; право на здійснення наукової, науково-технічної, творчої, дослідницької діяльності; право на безкоштовне користування бібліотеками та інформаційними ресурсами, доступ до інформаційно-телекомунікаційних мереж і баз даних, навчальних і методичних матеріалів, музейних та архівних фо-

ндів, матеріально-технічних засобів забезпечення навчального процесу [2, с. 648].

Другий вирішальний чинник, який забезпечує ефективне впровадження освітніх реформ на рівні викладацької діяльності, окрім академічної свободи, це професійна компетентність викладача. Л. В. Петрик визначає професійну компетентність викладача ВНЗ як складне утворення, основними елементами якого є “професійні знання як логічна системна інформація про навколишній і внутрішній світ людини, зафіксована в її свідомості; професійні уміння як психічні утворення, що полягають у засвоєнні людиною способів і технік професійної діяльності; професійні навички – дії, сформовані в процесі повторення певних операцій і доведені до автоматизму та його професійно-особистісні якості [3, с. 20]. М. С. Головань розглядає мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий компоненти професійної компетентності викладача [4, с. 85]. Мотивація викладання в медичних ВНЗ утворюється професійним інтересом до медичної науки і практик, прагненням поділитися набутим знаннями й навичками. Когнітивний компонент містить як теоретичні знання з медицини та споріднених дисциплін, так і практичний досвід лікаря, який робить знання конкретними. Діяльнісний компонент компетентності викладання в медичних ВНЗ ґрунтується на досвіді викладання, а також здатності творчо підходити до завдань навчальної діяльності. Принциповою необхідністю в медичній освіті є слідування гуманістичним цінностям, вміння оцінювати факти й події з позицій медичної етики. Важливим для викладача медичного ВНЗ є наявність певних емоційно-вольових якостей, які мають передаватися студентам: самоконтролю, терпіння, наполегливості, ініціативності, сміливості, принциповості, оптимізму. Реалізація цих компетентностей у межах академічної свободи викладача медичного ВНЗ потребує також ефективної управлінської діяльності з боку викладача. Навчання, безперечно, становить різновид управлінської діяльності, і його удосконалення має охопити й цю сторону навчального процесу. Як стверджують Є. В. Воробйова та Н. В. Підбуцька, “підвищення ефективності навчально-виховного процесу сьогодення визначається

формуванням сучасних управлінських відносин, зростання керованості цього процесу” [10, с. 26].

Можна погодитися з тим, що управління викладачем навчальною діяльністю студентів має орієнтуватися “не на авторитарний зовнішній вплив на людей, їхню діяльність та поведінку, а на ефективну взаємодію з ними, що здатна стимулювати зустрічну активність учасників освітнього процесу, забезпечити їх прагнення до саморозвитку” [10, с. 26]. Така орієнтація цілком відповідає загальним принципам не лише вищої освіти, а й медичної професії, діяльності лікаря, яка також є певним видом управління. Водночас, з позицій медичної освіти потребує корекції твердження дослідників про те, що “об’єктом управління педагога виступає не учень (студент), а його пізнавальна діяльність” [10, с. 26]. Для становлення майбутнього працівника галузі охорони здоров’я не менш важливою є орієнтація педагога на формування його особистості, ніж на його професійні знання та навички.

Особливу роль в освітньому процесі відіграють ті, на кого спрямована діяльність освітніх закладів, – студенти. Набуті студентами знання, професійні компетентності, особистісні якості репрезентують результати навчання, є метою і смислом освітнього процесу. Проте студенти сучасних вищих навчальних закладів виступають не лише як споживачі освітніх послуг і об’єкт педагогічної діяльності. Одним з принципів сучасної освіти є підвищення активності й самостійності тих, хто навчається, їх перетворення на партнерів у навчальному процесі як процесі діалогу й взаємодії. Наприклад, аналітичний звіт Міжнародного фонду дослідження освітньої політики (2012) наголосив, що “Україна знаходиться в полі міжнародного тренду розвитку сучасної вищої школи, який ґрунтується на побудові партнерства між університетами і студентами” [11, с. 42]. Така установка підвищує роль студентів у діяльності вищого навчального закладу загалом. Зрозуміло, що нові тенденції й зміни в освіті мають реалізовуватися за цих умов через активну участь студентів у освітніх реформах.

За своїми способами студентська активність може бути як формалізованою, так і неформалізованою. Формалізована активність

виявляє себе в діяльності студентського самоврядування, яке має чітко визначені правові рамки. Дослідники підкреслюють “набуття студентським самоврядуванням принципово іншого значення”, коли “голос студентів має бути почутим і врахованим у багатьох питаннях організації навчальної роботи та їх професійної підготовки” [1, с. 222]. Закони “Про вищу освіту” 2002 та 2014 років містять окремі статті, присвячені студентському самоврядуванню. У законі 2002 року стаття 38 проголошує право студентського самоврядування забезпечувати “захист прав та інтересів осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, та їхню участь в управлінні вищим навчальним закладом” [9]. Завданням органів студентського самоврядування встановлювалося проведення організаційних, наукових, культурно-масових, спортивних, оздоровчих та інших заходів. Значно менше можливостей надавалося студентам для реального впливу на навчально-виховний процес, хоча в питаннях відрахування, переведення студентів, поселення в гуртожитках адміністрація ВНЗ мала узгоджувати свої дії з органами студентського самоврядування [9].

Міжнародно визнані принципи, згідно з якими студенти “мають брати участь та впливати на організацію і зміст освіти у вищих навчальних закладах”, як підкреслено в вищезгаданому аналітичному звіті Міжнародного фонду дослідження освітньої політики, “визнаються в Україні, але не отримують реальної інституціональної підтримки: організаційної, методичної, моральної та матеріальної” [11, с. 44]. Саме тому “право студентів на участь у вирішенні питань вдосконалення навчального процесу найчастіше залишається формальністю” [11, с. 44]. Такий стан був характерним для всіх галузей вищої освіти України, у тому числі медичних ВНЗ. Закон “Про вищу освіту” 2014 року значно розширив зміст і напрями діяльності студентського самоврядування. У статті 40 уперше проголошується “право і можливість студентів ... вирішувати питання навчання і побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні вищим навчальним закладом” [9]. Органи студентського самоврядування одержали за новим законом права участі “в обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, науково-дослід-

ної роботи, призначення стипендій”, “у заходах (процесах) щодо забезпечення якості вищої освіти”, внесення пропозицій “щодо змісту навчальних планів і програм”, “розвитку матеріальної бази вищого навчального закладу” [9]. Отже, студенти одержали правові засади для повноцінної участі в інноваційному розвитку вищого навчального закладу. Зрозуміло, що ці можливості не реалізуються автоматично й тенденції, які стримують вплив студентського самоврядування в українських ВНЗ, у тому числі медичних значною мірою зберігаються.

До них можна віднести те, що в Стратегії розвитку органів студентського самоврядування вищих навчальних закладів України на 2011–2021 рр. визначено як відсутність у студентів “розуміння своєї головної ролі в освітньому процесі” [12, с. 8]. Можна сказати, що більшість українських студентів все ще усвідомлює себе лише споживачами освітніх послуг. Причинами цього називають “слабкість лідерів органів студентського самоврядування та зневіра студентів у можливість вирішити проблемні питання через студентське самоврядування”, “низька якість роботи функціонуючих органів студентського самоврядування”, “бюрократизація та формалізація роботи органів студентського самоврядування” [12, с. 8]. Слід зробити висновок, що роль студентського самоврядування в останні десятиріччя ще не набула якості суттєвого чинника в розвитку вищої освіти України, хоча тенденція до такого стану справ виявилася досить явно і була зафіксована на законодавчому рівні.

Проте, як було зазначено, вплив студентів на інновації в освітньому процесі не обмежується його формалізованими способами. Велике значення в розвитку вищої освіти мають неформальні стосунки між тими, хто навчається, й навчальним процесом і навчальним закладом. Життєві позиції, світогляд, професійні очікування студентської молоді України в кінці ХХ – на початку ХХІ століть зазнали суттєвих змін. Характеризуючи ці зміни, С. О. Сисоева та Н. Г. Батечко пишуть про такі властиві студентській молоді риси, як “організованість, згуртованість, високий рівень мобільності та динаміки, спроможність більш адекватно, ніж інші категорії населення, реагувати на зміни, які відбуваються в суспільстві” [5, с. 53]. Відзначається, що сучасні студен-

ти “надзвичайно прагматично ставляться до здобуття вищої освіти”, звідки постає “критика студентами своїх університетських дисциплін як надто теоретичних і таких, які не створюють достатніх можливостей для розвитку практичних умінь” [5, с. 65]. Така критика, зауважимо, не завжди буває обґрунтована, а відтак – не завжди позитивним є вплив студентів на освітній процес.

Р. В. Сопівник виділяє два напрями впливу студентів на навчально-виховний процес. Перший полягає у збільшенні форм самоосвітньої діяльності (самостійна робота, “самонавчальне читання”, індивідуальні завдання тощо). Треба зазначити, що розвитку самостійної роботи студентів приділяється значна увага в медичних ВНЗ України, але через специфіку медичної освіти самоосвіту важко уявити тут як провідну форму навчання. Як у вивченні іноземних мов, самостійна робота поступається тут за ефективністю колективним формам навчання, спілкуванню з викладачем. Другий напрям впливу студентів, який виділяє Р. В. Сопівник, позначається участю студентів в організації навчально-виховного процесу (вибір навчального закладу, форми навчання, дисциплін, участь у роботі вчених рад, висловлення власних думок і пропозицій щодо удосконалення навчання й виховання в засобах масової інформації тощо) [6, с. 12–13]. Такі форми активності, за винятком вибору навчального закладу і форми навчання, досить повільно розвиваються в сучасних медичних ВНЗ України. Їх можна загалом позначити терміном “академічна свобода”, який останнім часом набув популярності в педагогічній літературі.

На можливості застосування цього терміна щодо студентів наголошує, наприклад, Н. Г. Маслова, яка нагадує, що вперше студентська академічна свобода була наголошена в 1967 році Американською асоціацією викладачів університетів [2, с. 649]. До академічної свободи студентів авторка відносить “право “вмотивовано відкинути” певні відомості й точки зору, представлені в аудиторії” [2, с. 649]. “Не дивно, – додає вона, – що за даних умов цілком можлива сутичка між академічними свободами студентів, викладачів і навчальних закладів” [2, с. 649]. Загалом, отже, вплив студентів на навчально-виховний процес можна вважати важливим чинником сучасних освітніх

реформ, але неоднозначним з позиції загальної мети освітнього процесу – формування розвинутої гуманної особистості з найвищими професійними компетентностями.

Висновки. Реформування вищої медичної освіти України в сучасних умовах залежить значною мірою від безпосередніх суб'єктів освітнього процесу, а саме від викладацького складу та студентів. В аспекті форм і способів реформування вищої медичної освіти слід виділити їхню індивідуальну активність у повсякденній практичній діяльності, здатність до творчості, інновацій, сприйняття нових ідей. Найважливішим чинником освітніх реформ є кадри викладачів ВНЗ, які в медичній галузі відзначаються традиційним поєднанням викладацької діяльності з науковими дослідженнями й медичною практикою. Вплив викладацьких кадрів на прогресивні зміни у вищій медичній освіті здійснювався за двома напрямками: через органи громадського самоврядування; через власне професійну діяльність викладачів. Можна відзначити також зростання ролі студентів в освітньому процесі в медичних ВНЗ України в означений період, хоча цей процес відбувався суперечливо й досить повільно. Студентська активність виявляла себе в формалізованому вигляді, у рамках студентського самоврядування, і в неформалізованому – в безпосередньому ставленні до навчального процесу, у так званій академічній свободі студентів.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Тема, яка стала предметом дослідження, є надзвичайно змістовною й багатогранною. Виділення основних форм і засобів активності викладачів і студентів медичних ВНЗ України в процесі реформування вищої освіти далеко не вичерпує можливостей аналізу й теоретичних узагальнень. Ця робота має бути продовжена в напрямі до розширення матеріалу досліджень разом з охопленням нових аспектів теми.

Список використаної літератури

1. Феномен університету в контексті “суспільства знань” : монографія / [В. П. Андрущенко, І. М. Предборська, Є. А. Пінчук, І. В. Степаненко та ін.]. – К., 2014. – 256 с.

2. Маслова Н. Г. Зміст і структура академічної свободи з урахуванням ролі відповідних суб'єктів у науково-освітньому процесі / Н. Г. Маслова // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 646–652.
3. Петрик Л. В. Роль особистості викладача ВНЗ у процесі формування управлінських якостей студентів / Л. В. Петрик // Імідж сучас. педагога : наук.-практ. освіт. попул. часопис. – 2013. – № 5. – С. 19–21.
4. Головань М. С. Професійна компетентність викладача вищого навчального закладу / М. С. Головань // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія : Педагогіка і психологія. Збірник статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2014. – Вип. 44. – Ч. 3. – С. 79–88.
5. Сисоєва С. О. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку [Текст] : монографія / С. О. Сисоєва, Н. Г. Батечко; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Київський університет імені Бориса Грінченка, Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К. : ВД “ЕКМО”, 2011. – 344 с.
6. Сопівник Р. В. Зростання ролі студентів у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів України: історичний аспект (90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Р. В. Сопівник; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2004. – 20 с.
7. Жилияев І. Б. Вища освіта України: стан та проблеми / І. Б. Жилияев, В. В. Ковтунець, М. В. Сьомкін. – К. : Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, 2015. – 96 с.
8. Батечко Н. Г. Сучасний стан розвитку кадрового потенціалу вищої школи України / Н. Г. Батечко // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2013. – Вип. 3. – С. 5–19.
9. Верховна Рада. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws>
10. Воробйова Є. В. Педагогічний менеджмент – базовий принцип розвитку освітніх організацій / Є. В. Воробйова, Н. В. Підбуцька // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. / ред. : Л. Л. Товажнянський, О. Г. Романовський. – Харків : НТУ “ХПІ”, 2010. – Вип. 25 (29). – С. 23–27.
11. Вхідження національної системи вищої освіти в європейський простір вищої освіти та наукового дослідження: моніторинг дослідж. : аналіт. звіт / Міжнарод. благод. фонд “Міжнарод. фонд дослідж. освіт. політики” ; кер. авт. кол. Т. В.Фініков. – К. : Таксон, 2012. – 54 с.

12. Стратегія розвитку органів студентського самоврядування вищих навчальних закладів України на 2011–2021 рр. / О. Ф. Каюмова, О. С. Корнієнко, О. В. Романцова. – К., 2011. – 24 с.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Остапенко Н. М.

Кирьян Т. Роль преподавательских кадров и студентов медицинских вузов в реформировании высшего образования Украины

Статья посвящена одному из главных факторов реформирования высшей медицинской школы Украины в современных условиях – деятельности преподавателей и студентов медицинских вузов по внедрению новых принципов и содержания учебно-воспитательного процесса. Показано, что влияние преподавательских кадров на прогрессивные изменения в высшем медицинском образовании осуществляется по двум направлениям: через органы общественного самоуправления, а также через собственную профессиональную деятельность преподавателей. Отмечается также рост роли студентов в образовательном процессе в медицинских вузах Украины в обозначенный период, хотя этот процесс происходит несколько противоречиво и довольно медленно.

Ключевые слова: *реформирование высшей медицинской школы, преподаватели медицинских вузов Украины, студенты медицинских вузов Украины, академическая свобода, самоуправление в вузах, инновационная деятельность.*

Kuryan T. The role of the teaching staff and the students of medical universities in the reform of higher education in Ukraine

The article deals with one of the main factors of the higher medical school of Ukraine reforming in modern conditions, the activity of the teachers and the students of medical universities in the process of introduction of new principles and content to educational process. It is stated that the influence of the teaching staff of universities on progressive changes in higher medical education is carried out in two directions. First, it is realized through the organs of self-administration in education, which are the general meetings (conferences) of the staff of high schools. Secondly, it is

realized through the actual professional activity of a high school professor, which should be in accordance with the principles of higher education of the beginning of the XXI century and also should enjoy academic freedom. Another decisive factor that ensures the effective implementation of educational reforms at the level of teaching, in addition to academic freedom, is the professional competence of the teaching staff. The cognitive component of teaching competences includes theoretical knowledge in medicine and related disciplines and practical experience of a physician, which makes knowledge concrete. Active component of teaching competencies in medical schools is based on teaching experience, and the ability to creatively approach the task of learning activities. There is also the fundamental need in medical education in adherence to humanistic values, in the ability to assess facts and events from the standpoint of medical ethics.

A special role in educational process is played by those to whom the activities of educational institutions are directed, that is students. Acquired knowledge, professional competence, personal qualities are the learning aims and meaning of the educational process. However, students of modern higher educational institutions act not only as consumers of educational services and the objects of educational activities. One of the principles of modern education is to increase activity and independence of students, transforming them into partners in the educational process as a process of dialogue and interaction. The students activity can be both formalized and non-formalized. Formalized activity manifests itself in the activities of the student self-administration which has clearly defined legal framework. However informal relationship between students and educational process, students and an educational institution is of great importance in the development of higher education.

Keywords: *the reforming of the higher medical school, the professors of the medical universities of Ukraine, the students of the medical universities of Ukraine, academic freedom, self-government in universities, innovative activities.*